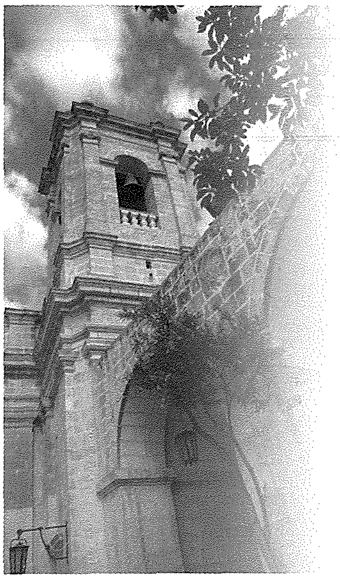

Il-Bejgħ tad-Deheb tal-Wegħdi tas-Santwarju

Jimmy Muscat

DEVOZZJONI QAWWIJA

Id-devozzjoni kbira lejn il-Beata Verġni tal-Mellieħa sa minn dejjem kellha għeruqha mxettlin fil-fond fil-qlub tal-Maltin. Matul is-sekli, ħafna pellegrini, kemm Maltin kif ukoll barranin, fittxew u talbu l-għajnuna ta' din l-Omm ħanina u kif hemm tant tajjeb minqux fuq l-Ark fid-daħla tal-Bitħa tas-Santwarju huma tant ittamaw fiha li Hi ħelsithom.

Ħelsithom minn kull kwalità ta' tiġrib li huma sabu ruħhom fih. Ħelsithom mill-għarqa, mard, pesta, kolera, korrimenti, operazzjonijiet u elf twegħir ieħor, u huma sabu s-serħan tal-moħħ u tal-qalb. Għadha sallum twettaq dawn il- "mirakli moħbija", mgħoddijin lil dawk li jitolbuha bil-qalb fis-satra ta' dak l-għar ċkejken, hiemed, bla ħafna dehebijiet u xinxilli. Dak il-għar fejn, skond tradizzjoni qawwija, San Luqa pinġa xbieha ta' dik l-Omm ħanina, bidu fqajjar u umli li kiber u nxtered maż-żmien.

Eluf kbar ta' pellegrini, bħalma jixhdu l-manuskritti tas-Santwarju stess, kienu jiġu jitolbuha tidħol għalihom u jagħmlu l-wegħdi tagħhom u wara jerġgħu jiġu biex jirringrazzjawha tal-grazzji li jkunu qalgħu. Bħala turija ta' radd il-ħajr huma ħallewlha ħafna ex voto, jew rigali, ta' żejt, xemgħa, fidda, kwadri mpittra kif ukoll flus u deheb. Il-fqir tħallat mas-sinjur u flok fided ħalla tinqix u grif fuq il-ħitan tas-Santwarju biex jagħti xhieda ta' ringrazzjament lil dik l-Omm.

Sa mill-qedem nett il-bniedem kien iżomm u jgħożż id-deheb bħala xi ħaġa superjuri, ta' valur, ta' stima kbira, ta' xi ħaġa rjali, u għalhekk ħafna pellegrini, fqar u għonja, kienu jagħtu dik ix-xi ħaġa tad-deheb, kultant unika għalihom, lill-Verġni Marija bħala rigal biex juruha mħabbithom fir-radd ta' ħajr tagħhom. Lill-Madonna tal-Mellieħa kienu jagħtuha minn kull kwalità ta'

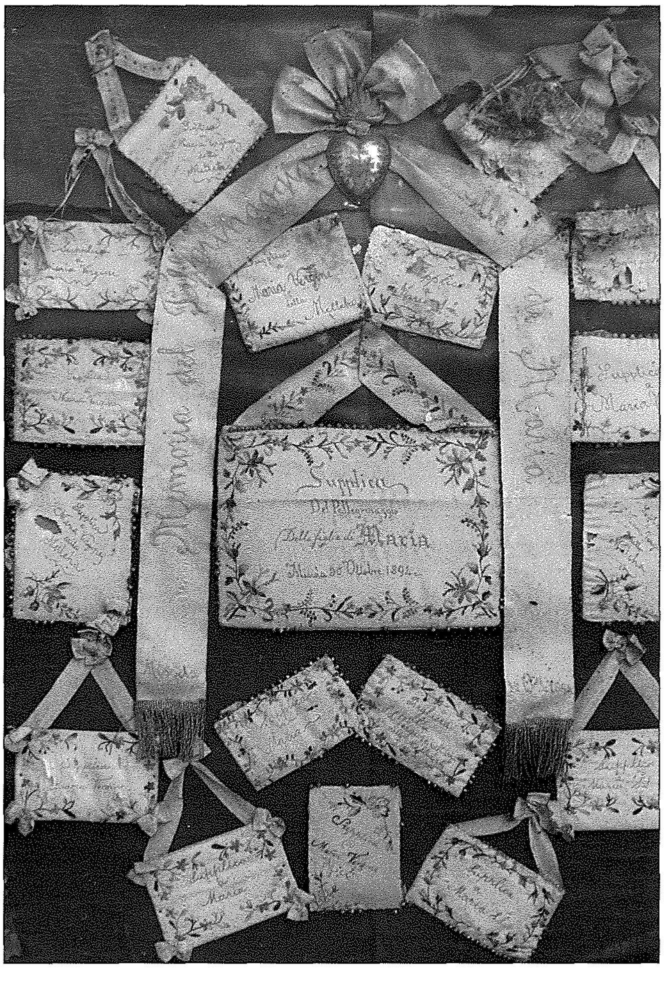

deheb maħdum fi ċrieket, ġiżirajjen, barbazzali, labar, imsielet, kullani, slaleb u oġġetti oħra. Naturalment, il-kappillan, rettur, prokuratur jew sagristan li kienu jirċievu dawn l-oġġetti tad-deheb kienu jiktbuhom fil-ktieb tar-rigali mogħtija lill-Madonna u ħdejn kull oġġett kien jinkiteb l-isem ta' min ikun ta dak l-oġġett kif ukoll id-data u kultant tifsira qasira tal-oġġett innifsu.

Ma rridux hawnhekk naħarbu b'moħħna u naħsbu li dawn l-oġġetti kienu jingħataw ta' kuljum jew

daqstant spiss. Biżżejjed ngħidu li l-parti l-kbira tal-pellegrini kienu jiġu l-Mellieħa bil-mixi u jgħaddu minn fuq art imħarbta u mogħdijiet imwegħra. Il-parti l-kbira tagħhom kienu jagħmlu din il-mixja ta' fidi lejn is-Santwarju tal-Mellieħa fix-xhur bejn April u Ottubru. Qegħdin nitkellmu fis-snin tal-bidu tas-Seklu 19, meta l-ħajja kienet iktar iebsa u meta l-faqar kien jidher u jinħass fost kulħadd.

GĦOTJIET LILL-MADONNA

Issa ħa naraw xi ftit eżempji minn dawn l-għotjiet li kienu jsiru lill-Madonna tal-Mellieħa. Fis-17 ta' Ġunju 1831 Diana Vella tat lill-Beata Verġni kuruna b'disaċ granelli tad-deheb, fit-12 t'Awwissu 1832 Maurizzio Camilleri mill-Mosta ta bħala wegħda ċurkett tad-deheb bis-salib ta' San Ġwann, nhar Santa Marija Randa Gauci tat żewġt imsielet tad-deheb waqt li nhar il-festa tal-Vitorja Giovanni Pace mill-Furjana ta salib tal-fidda.[1] Fil-15 ta' Settembru 1833 Anġelo Azzopardi ta żewġ pari buttuni tad-deheb u fit-22 ta' Ottubru Giuseppe Cassar ta żewġ saqajn żgħar tal-fidda.[2] Fit-3 ta' Lulju 1834 Anna Borg tat żewġ għajnejn tal-fidda, fl-24 ta' Awwissu Concetta Sultana tat par pendenti tad-deheb u fl-1 ta' Ottubru l-Arċisqof ta' Malta Francesco Saverio Caruana ta lill-Madonna żewġ važetti tal-fidda għaż-żjut sagri.[3] Fid-29 ta' Ġunju 1836 Vincenzo Farrugia ippreżenta lill-Madonna żewġ għajnejn tad-deheb, fl-4 ta' Settembru Anna Sammut tat ċurkett b'topazju f'nofsu u fid-9 ta' Ottubru Ġirolama Galea tat par imsielet tal-filugran tad-deheb.[4]

Tant tidher kbira l-fidi u d-devozzjoni ta' dawn il-pellegrini, li lejlet il-festa tal-1837 persuna devota, li lanqas biss uriet isimha, sempliċement ħalliet fuq l-artal tal-Madonna żewġ tazzi tad-deheb, waqt li Rosa Zammit tat kuruna tal-ħġieġ bi ħdax-il granell tad-deheb.[5] F'Novembru 1838 Anna ? tat kuruna tal-qroll b'14-il globett ingastat fid-deheb waqt li fit-8 ta' Ottubru 1839 Teresa Vincenti tat salib tal-ebonju interzjat fl-injam.[6] Fit-3 ta' Ottubru 1841 Maria Muscat tat ċurkett b'ħaġra Turkina fih[7] waqt li fil-11 ta' Diċembru 1842 Gaetana Tagliana tat ċurkett ieħor tad-deheb b'ħaġra kaħla fih. F'Jannar 1843 Giorgio Galdes ta arloġġ tal-fidda waqt li f'Mejju Paolo Deguara ta labra tad-deheb.[8]

Dawn huma biss ftit eżempji minn lista ħafna itwal ta' oġġetti tad-deheb jew fidda li ngħataw lill-Madonna bejn is-snin 1831 u 1842. Ipprovajna nagħtu ftit eżempji ta' oġġetti diversi, u dawn biex nuru x'fidi kellhom missirijietna lejn il-Beata Verġni tal-Mellieħa. Ħadnihom minn medda ta' 11-il sena, iżda ma jfissirx li dawn ir-rigali lill-Madonna bdew jew waqfu hemm. Allaħares kellek tikteb kull oġġett mogħti għax ma tispiċċax.

X'SAR MINNU DAN ID-DEHEB

Issa ejjew naraw flimkien x'sar minnhom dawn l-oġġetti kollha, l-iżjed tad-deheb, li nġabru matul is-snin. Għallum ħa niktbu fuq manuskritt[9] wieħed biss li jagħtina tagħrif dwar dan, għalkemm hemm aktar manuskritti fis-snin ta' qabel u ta' wara li juru bejgħ ta' oġġetti tad-deheb mogħtija lill-Madonna. Fih hemm miġburin 17-il irċevuta ta' bejgħ ta' deheb fi żmien l-amministrazzjoni tal-Kappillan Dun Franġisk Maria Magri. Dan il-kappillan ħabrieki jaħti li għandna dik il-knisja parrokkjali hekk sabiħa li nbniet bejn l-1883 u l-1897. Kien żmien ta' tbatija kbira u dan il-kappillan kellu jħabbat wiċċu ma' problemi kbar waqt il-bini tagħha. Il-poplu Mellieħi kien fqir ħafna u l-ħlasijiet kbar li ried jagħmel il-kappillan Magri, minkejja l-ħafna xogħol b'xejn tal-Melliħin, ried jara minn fejn se jġibhom. Saru ħafna sagrifiċċji u l-kappillan Magri ftaqar għax ta ġidu kollu biex dik il-ħolma setgħet isseħħ. Mhux ta' b'xejn li ħaseb u ra kif għamel biex dawk l-oġġetti "reqdin" tad-deheb u fidda jużahom fejn l-aktar li kien hemm bżonn. Naraw li ma għaġġilx, biegħ ftit ftit, skond il-bżonn urġenti tal-mument. L-imħabba

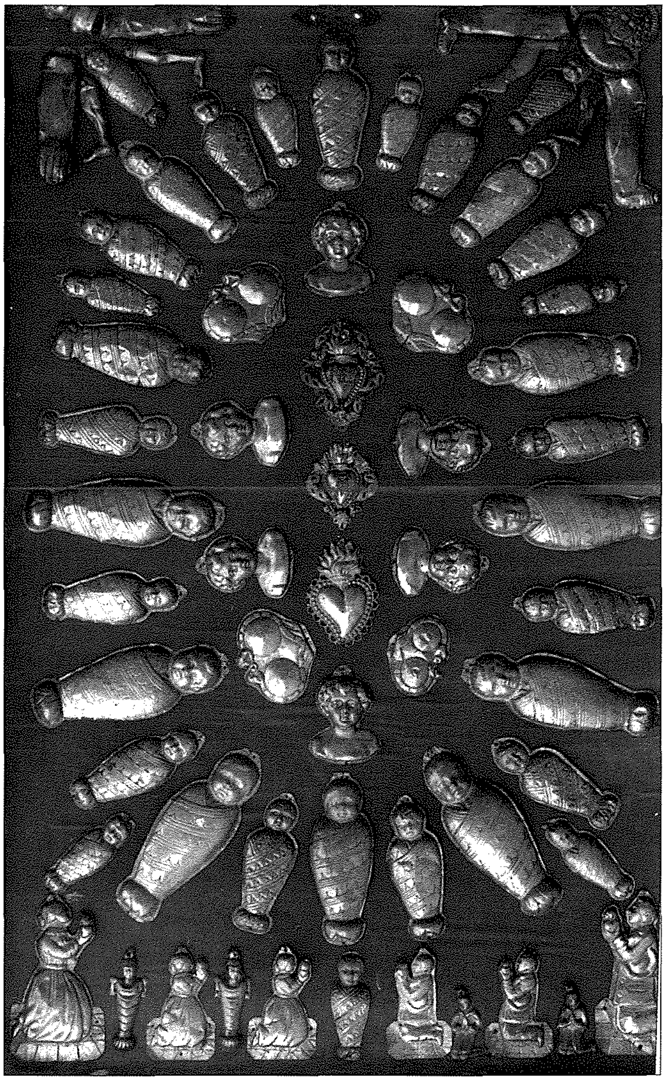

tal-pellegrini lejn il-Madonna tal-Mellieħa wasslet biex seta' jitkompla x-xogħol fuq monument li llum hu iddedikat lill-istess Verġni Marija. Naturalment, wara li saru r-rikorsi meħtieġa fil-Kurja ta' Malta, ingħata l-permess lill-kappillan Magri biex hu jkun jista' jbigħ dawn l-ex voto, kif se naraw. Ħa nagħtu d-dettalji kollha kif jidhru mniżżlin fil-manuskritt.

L-IRĊEVUTI TAL-BEJGĦ

L-ewwel irċevuta[10] li nsibu turina li nbigħu kullana, salib, labra, misluta u ċurkett tad-deheb – Karat 18 u ta' dawn il-Kappillan ġabar £5.13.0. Magħhom ukoll ċurkett ieħor u salib żgħir – Karat 14 - bi stima ta' 4 Xelini u 3 Soldi.

- Ukoll labra, par imsielet u ċurkett tad-deheb – Karat 16 - għall-prezz ta' £2.10.2.
- Ukoll par imsielet tad-deheb – Karat 14 – stmati 12-il Xelin.
- Dawn kollha ġew stmati minn u mibjugħa lil Gaetan Preca, Arġentier, nhar it-28 ta' Marzu 1895 għal prezz totali ta' £8.19.5.

Fit-tieni rċevuta[11] nsibu labra u par imsielet tad-deheb – Karat 18 – stmati £1.4.1., ċurkett tad-deheb – Karat 14 – li sewa 4 Xelini.

- Ukoll kullana, kaxxa tal-fwieħa, labra u par imsielet tad-deheb – Karat 14 – stmati £3.7.6.
- Ukoll par imsielet tad-deheb – Karat 14 – stmati 18-il Xelin.
- Ukoll par imsielet oħra u ċurkett tad-deheb – Karat 14 – stmati 17-il Xelin u 8 Soldi.
- Dawn kollha ġew stmati u nbigħu lil Gaetan preca nhar it-2 ta' April 1895.

Irċevuta oħra[12] tas-27 ta' Mejju 1895, din id-darba stmata minn Guglielmo Preca, turina li nbigħu ħames pari msielet ta' ċertu piż għal £2.12.5. u erba' pari msielet oħra ta' piż ieħor għall-prezz ta' £1.12.1.

Naqbżu sena, u fil-21 ta' Lulju 1896[13] insibu li nbigħu lil Gaetano Preca ta' 177 Strada Santa Lucia Valletta dawn l-oġġetti: 43 par imsielet tad-deheb, uħud bil-ħaġar, bil-prezz ta' £15.6.6., 4 pari msielet u 4 *peretti* tad-deheb għall-prezz ta' £3.16.3 u 2 pari msielet tad-deheb għal £3.2.9.

Fil-5 ta' Awwissu 1896[14] il-kappillan biegħ, dejjem lill-istess G. Preca, 26 ċurkett tad-deheb – Karat 18 – għal £7.12.9. u 24 ċurkett tad-deheb – Karat 14 – għal £5.6.3.

Fl-istess xahar, nhar it-22 ta' Awwissu 1896[15], reġgħu nbigħu lill-istess G. Preca, 11-il ċurkett tad-deheb – Karat 18 – għal £4.2.0., 9 ċrieket tad-deheb – Karat 14 – għal £2.7.6., 3 pari msielet tad-deheb għal £1.11.0. u 2 labar tad-deheb għal £1.15.6.

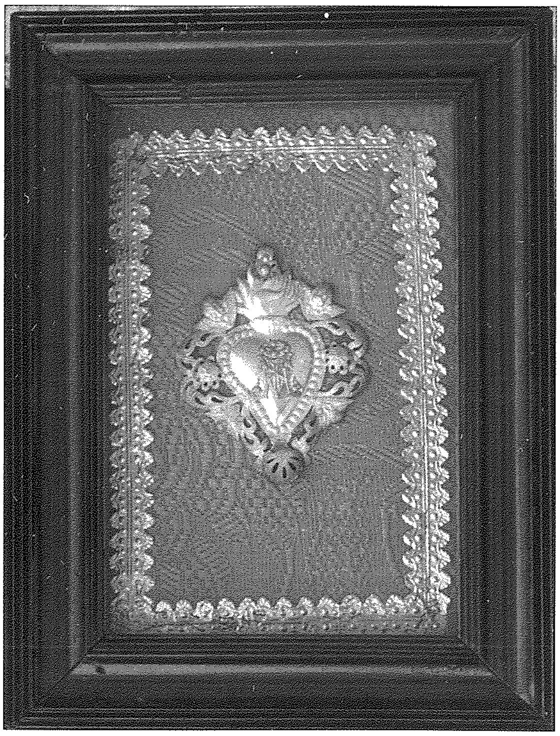

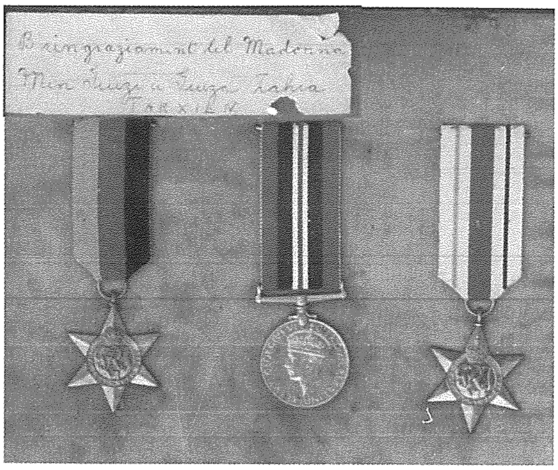

Ngħaddu għat-22 ta' Settembru tal-istess sena[16]. Inbigħu lill-istess G. Preca dawn: 34 misluta tad-deheb għal £16.0.2, 5 pari msielet tad-deheb għal £3.3.2., 14-il ċurkett tad-deheb għal £4.12.8. u 6 ċrieket tad-deheb għal £1.7.0.

Fis-7 ta' Novembru 1896[17] reġa' nbigħ lill-istess Preca dan id-deheb: 21 par imsielet tad-deheb għal £9.4.2., labra tad-deheb għal £1.4.4., 14-il ċurkett tad-deheb għal £5.0.0. u 4 ċrieket tad-deheb għal 16-il Xelin u 6 Soldi.

Nerġgħu fl-1 ta' Diċembru 1896[18], lill-istess Preca. Insibu 10 pari u waħda msielet tad-deheb għal £3.0.0., Labra tad-deheb għal £1.11.0., labra oħra tad-deheb għal £1.10.0. u 14-il ċurkett tad-deheb għal £4.9.0.

Nhar l-10 ta' Frar 1897[19] reġa' kien hemm bejgħ lill-istess Preca. Kullana u 3 pari msielet tad-deheb għal £3.9.1., 2 pari msielet u 3 ċrieket tad-deheb għal £2.5.0. u 2 pari msielet u 2 ċrieket tad-deheb għal £1.8.5.

L-aħħar irċevuta[20] tal-1 ta' Lulju 1898 turina bejgħ lill-Preca ta' 9 pari msielet u 6 ċrieket tad-deheb, uħud minnhom bil-ħaġar, għal £5.2.6.

Nagħmlu nota żgħira fuq kif jidhru l-flus. £4.4.4. tfisser 4 Liri, 4 Xelini u 4 Soldi.

Għeluq

Tajna dawn id-dettalji kollha għal tliet raġunijiet. L-ewwelnett biex nuru kemm tassew kienet kbira d-devozzjoni tal-Maltin u tal-viżitaturi lejn il-Madonna tal-Mellieħa, meta tara tant rigali li ġew mogħtija lilha. It-tieni biex nuru li d-deheb tas-Santwarju, kemm f'dawn id-dettalji li tajna kif ukoll f'dawk li jidhru f'diversi manuskritti oħra ta' snin differenti, kien jinbigħ biex jitħallsu opri u spejjes oħra. It-tielet biex nifhmu aħjar il-pożizzjoni tal-Kappillan Franġisk Maria Magri, u kappillani oħra qablu u warajh, li kien qed jara quddiem għajnejh u jħoss b'idejh it-toqol tal-ħlasijiet tal-bini tal-knisja l-ġdida. Il-kappillan ma qatax qalbu, għax barra l-bini, fl-1895 beda wkoll l-iskultura minn ġewwa fil-kor, kappelluni, kapitelli u kwadri tan-navi. Din l-iskultura weħidha swiet madwar £98. Fl-1897 bena wkoll is-"sagristija" fil-ġenb u dan barra ħlasijiet oħra u djun li kien għad baqa' fuq il-kumplament tal-bini.

Għalhekk hi sabiħa l-istorja u l-kitba għax tgħallimna nsiru nafu dak li hu mistur u li kultant iħawwadna. Xi drabi naslu biex nemmnu jew aħjar naħsbu ħażin f'dak li jkun sar mingħajr ma nfittxu naraw x'inhi l-verità. Bil-kliem malajr tasal għal ċerti konklużjonijiet iżda biex wieħed ikollu stampa ċara u bilanċjata jrid ipoġġi lilu nnifsu u jara x'kienu ċ-ċirkostanzi tal-mument. Imbagħad wieħed ikun jista' jiddeċiedi u jitkellem b'moħħ aktar miftuħ.

Sorsi

1. Arkivju Parroċċa Mellieħa. 56. f.98.
2. Ibid. f.98v.
3. Ibid. f.99.
4. Ibid. f.100.
5. Ibid.
6. Ibid. f.102.
7. Ibid. f.102v.
8. Ibid. f.103.
9. APM. 62. 1880-1907
10. Ibid. ff.1-4.
11. Ibid. ff.5-8.
12. Ibid. f.9.
13. Ibid. f.10.
14. Ibid. f.14.
15. Ibid. f.11.
16. Ibid. f.12.
17. Ibid. f.13.
18. Ibid. f.15.
19. Ibid. f.16.
20. Ibid. f.17